

Informe de la segona campanya de neteja i documentació arqueològica al Castell de Culla (l'Alt Maestrat) 2004

Ferran Falomir Granell*
Enric Vilalta Ribé**

Resumen

Damos a conocer en esta noticia los resultados de la limpieza y documentación arqueológica realizados en el castillo de Culla por segundo año consecutivo. Los trabajos han sido motivados por la realización de un campo de trabajo organizado por el Instituto Valenciano de la Juventud, con la colaboración del Ayuntamiento de la localidad.

Abstract

In this paper we report the results of the cleaning and archaeological documentation carried out at the Castle of Culla for the second consecutive year. This work has been performed by a work camp organized by the Institut Valencià de la Juventut, with the collaboration of the town council of Culla.

INTRODUCCIÓ

Els treballs de la present intervenció s'han realitzat en el castell de Culla, aprofitant la segona edició de l'organització d'un camp de treball per la Generalitat Valenciana. Concretament les tasques s'han desenvolupat en l'àrea compresa al sud-oest del castell, entre dos trams paral·lels de muralla: entre el primer recinte murari (avantmuralla) i la muralla arrasada del recinte secundari de la qual es conserva el basament d'una torre quadrangular i situada en una cota molt superior, conformant una forta pendent; l'àrea afectada es la que anomenem lliça, la qual tindria funcions d'albacar. Dins d'aquest gran espai les activitats han estat compreses des de l'accés a la barbacana per la porta conservada i avançant cap al nord-oest per l'albacar fins uns 30 metres fins al final del mateix

albacar. En total l'àrea intervinguda compren un espai de 484 metres quadrats.

ELS TREBALLS: LA NETEJA

Els treballs efectuats responen al projecte per nosaltres proposat i aprovat per la Direcció General de Patrimoni. El major condicionant ha estat la pròpia naturalesa de la intervenció: un camp de treball, que imposa unes limitacions pràctiques que hem tingut en compte, ja que la major part dels participants son estudiants de disciplines no vinculades a l'arqueologia. Els treballs tenien com a finalitat eliminar la coberta vegetal i delimitar en tota l'àrea el nivell superficial (pràcticament compost per la caiguda i enderroc de les estructures del castell). Aquest nivell superficial no s'ha

* Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació de Castelló. Complex Penyeta Roja, apartat 316. 12080 Castelló de la Plana. <ferranfalomir@yahoo.es>

** AREA SCP. Arqueologia i Serveis al Patrimoni Cultural. C/ Fraternitat, 4, 3er, 1ª, 43800 Valls). <area_scp@terra.es>

Figura 1. Vista de l'àrea netejada des del recinte superior.

excavat en cap punt per a no posar en perill les estructures parcialment conservades, ja que la continuïtat dels treballs en els pròxims anys no està assegurada.

Així doncs l'esquema dels treballs es va conformar en dos blocs diferents; primer la neteja de l'àrea de treball, el que va implicar la retirada d'acumulacions de pedra que cobrien l'àrea de treball i segon la documentació i registre de les dades arqueològiques.

Les estructures i àrees netejades han estat les següents:

- Tram murari de avantmuralla al costat oest de la porta de la barbacana. La neteja s'ha concentrat en el pany murari i no en la cresta que delimita el moment de destrucció, donat que implicava la excavació de la sedimentació que encara la cobria, i deixant a la vegada un perímetre de seguretat per evitar possibles accidents als participants de l'activitat.

- Tram de muralla del recinte secundari fins els límits de la zona d'intervenció. Aquest mur el trobem completament arrasat, conservant-se

parcialment la seva fonamentació sobre el terreny natural.

- L'àrea compresa en el projecte està delimitada per la muralla arrasada del recinte secundari i l'avantmuralla. Aquesta àrea presenta una forta pendent que ha dificultat el treball en alguns moments (Figs. 1, 2).

LA DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Donades les característiques de la intervenció la documentació gràfica ha quedat reduïda a la realització d'unes seccions principals de la zona afectada. Al no excavar-se el nivell superficial l'avantmuralla així com altres murs transversals no han estat descoberts en la seva totalitat; la qual cosa ens ha impedit fer una planta de les estructures de l'àrea i ens ha fet considerar deixar aquesta tasca per a una intervenció posterior per poder documentar la totalitat, o almenys d'un tram continu de les estructures que ara es veuen parcialment.

Figura 2. Vista de l'àrea netejada des de l'accés per la barbacana.

Així doncs, la major part de la documentació gràfica ha consistit en fotografiar l'estat de les estructures parcialment descobertes la qual cosa ha permès una primera avaluació de la informació que ens pot donar i ens mostra la direcció per a posteriors intervencions.

ELS MATERIALS

La neteja de l'àrea intervinguda ha donat pocs materials significatius. Pel que fa a la ceràmica apareguda, hem de destacar la àmplia cronologia del material recuperat, encara que bastant fragmentat per les característiques de la seva deposició al llarg de la forta pendent que conforma l'àrea intervinguda. L'alt índex de fragmentació és característic en aquest tipus de dipòsits sedimentaris, situats en fortes pendents al voltant dels nuclis en alçada i amb una àmplia cronologia d'ocupació en el temps.

La vessant netejada ha donat també molts elements constructius (teules i totxos), dipositats en època recent donat que s'ha dipositat molta

runa produïda per les construccions de les cases dels voltants.

Dels materials més antics destaquem una forma islàmica corresponent a una safa molt corrent del període que va del segle XII al XIII i que ens permeten afirmar la ocupació de la mola entre aquests segles; encara així hem de repetir que no s'han identificat estructures associades a aquest període pel moment.

La resta de material ceràmic, estiguin vidriats o bescuitats, com safes, gibrells i olles semblen apuntar a una cronologia moderna alguns i contemporània d'altres, així com els fragments de cassoles. La pisa també apareix representada, encara que l'estat fragmentari i el pèssim estat de conservació han dificultat la seva identificació cronològica; ens hem inclinat per la seva adscripció contemporània si les seves característiques morfològiques eren dubtoses.

Assenyalem també que s'ha trobat elements d'armament en ferro; concretament les restes molt malmeses d'una baioneta per a un fusell Mauser model 1916, utilitzat en la nostra Guerra Civil.

CONCLUSIONS

Destacarem pel que fa al treball realitzat, la especial importància per al coneixement del castell que resultaria de la possible excavació d'aquesta àrea de la lliça o albacar. La eliminació de la coberta vegetal ens mostra com sota el nivell superficial, s'intueixen diverses estructures que ens podrien ajudar a entendre la evolució arquitectònica d'aquest castell.

En aquesta intervenció, hem pogut documentar l'abast de la destrucció de les tropes lliberals del castell en el període de la primera Guerra Carlista, doncs queden les senyals de la destrucció a que va estar sotmès aquesta vessant del castell. També queden les traces de l'aprofitament com a pedrera de la mola on s'assenta el recinte secundari, que segons notícies orals ha estat en funcionament fins no fa massa anys.

Es necessari advertir que l'àrea on hem realitzat la intervenció apareixen les estructures més rellevants i millor conservades del castell. Encara que la seva conservació no corre cap perill immi-

nent si que es tindrà que tenir en compte en actuacions posteriors en allò que concerneix a la seva consolidació i possible restitució parcial.

L'objectiu fonamental en les pròximes intervencions, es la posada en valor d'aquest sector i per tant la necessària excavació de la estratificació que la cobreix, així com el desmuntatge de les estructures en pedra seca contemporànies que formen part dels abancaments per al conreu, al qual va estar sotmesa l'àrea. Aquestes primeres intervencions, han estat en la pràctica el punt inicial per a establir uns objectius que amb el temps ens ajuden a entendre i recuperar un espai important per a la Història de les nostres comarques.

BIBLIOGRAFIA

- FALOMIR, F. (2002-2003): *Informe de la primera campanya de neteja i documentació arqueològica al castell de Culla (Alt Maestrat)*. Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 23, pp. 305-307. SIAP. Diputació. Castelló de la Plana.